

Sociologija umjetnosti II

Tematska jedinica

-Avangardni umjetnički pokret-

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Čovjek je manje-više, raspet između svoje esencije i svoje egzistencije. U povijesti ljudskog roda mali je broj onih ljudi koji su se ostvarivali prema svojim esencijalnim mogućnostima.

Postavlja se pitanje, koliko društvene i kulturne okolnosti djeluju stimulativno da se dostojno razviju i ostvare genijalne ličnosti.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Javljanje i ostvarivanje genijalnih ličnosti ne zavisi samo od njih samih nego i od razvijenosti i otvorenosti kulture u kojoj se one javljaju. Teoretičar Lesli Vajt smatra da ako je kulturna tradicija bogata i raznovrsna, tok živ, a učestalost uzajamnog djelovanja visoka, geniji će se javljati često i obilno. Geniji se lako javljaju na vrhuncima kulturnog razvoja, rijetko na padinama i platoima.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Postoje faktori u društvu koji ograničavaju pa i sprečavaju ostvarivanje čovjeka prema njegovim mogućnostima. Ne startuju svi ljudi ne samo sa istih nego čak ni sa približno istih pozicija. Ima mnogo toga u savremenom svijetu što je strogo u svrhu efikasnosti i korisnosti, ali što istovremeno sprečava slobodnu stvaralačku igru i nepristrasnu intelektualnu invenciju.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Savremeni progres donosi na svijet niz stvari koje vise pokoravaju čovjeka nego što ga oslobađaju. Moderna nauka sa svojom tehnologijom zahvata ukupni način života ljudi. Veoma zavarano oslobađa čovjeka nudeći mu da bira već izabrano (predodređeno) i time ga naprosto utapa u kolotečine savremene tehničke civilizacije. U takvim okolnostima čovjek se ne može ostvarivati kao stvaralačko biće, čak nema ni potrebu za takvim ostvarivanjem.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Etičke norme i regulative znaju sprečavati ili ograničavati slobodu stvaralačkog čina. Da li će se čovjek ostvari(va)ti kao stvaralačko biće zavisi kako od njega lično tako i od društvenih okolnosti u kojima živi i koje ga podstiču ili ograničavaju da se takav ostvari. Bez obzira na to što je čovjek daleko najsavršenije biće u svijetu, opet nikada nije u potpunosti savršen.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Svako pravo stvaralačko ispoljavanje ne trpi prepreke koje ukidaju, ograničavaju slobodu izražavanja. Povijest ljudskog roda je poznata po tome što su izuzetno stvaralačke ličnosti (Sokrat, Đ. Bruno) znale žrtvovati i sopstveni život zarad slobode stvaralačkog ispoljavanja drugih.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

-Da li je kritička svijest bitno obilježje inteligencije-

Inteligencija je društveni sloj, ili podsloj, koji se ne izdvaja samo iz društva uopšte nego se izdvaja i iz obrazovne kategorije pripadnog joj sloja. Čini se da se po nekim strogo određenim karakteristikama društvenog djelanja -stvaralačkog ispoljavanja i kritičkog mišljenja inteligencija izdvaja i iz najužeg svog stvaralačkog podsloja. Kritička svijest je bila i ostala značajna karakteristika određenih vrhunskih stvaralaca, koji se nijesu slagali sa vladajućim društvenim poretkom i društvenim odnosima u njemu.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

U okviru marksističkog pristupa fenomenu inteligencije polazi se od toga da se od pravih humanističkih intelektualaca traži da budu kritička svijest svojega vremena, a ne da izvršavaju ideje. Kritički stav i odnos inteligencije prema svemu postojećem odnosi se i na kritiku prema samoj sebi, prema sopstvenom djelanju, što predstavlja oblik autokritike, što zastupa teoretičar Ljubomir Tadić.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

U skladu sa kritičko-humanističkom tradicijom, Ivan Kuvačić će odrediti intelektualce kao manje grupe kritički orijentisanih pojedinaca sa određenim pousvojenim moralnim kodeksom. Gajo Petrović će izoštriti značenje inteligencije gdje naglašava njeno kritičko mišljenje na osnovu kojeg se i mjeri njena odgovornost. Odgovornost intelektualaca on vidi u tome što njihovo mišljenje daje odgovore na ono što je osnovna mogućnost njihova vremena.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Žan Pol Sartr, književnik i filozof izraženog kritičkog duha, angažovani intelektualac u društvenim zbivanjima svojeg doba, afirmativno je isticao značaj i značenje angažovanosti Voltera, Zole, Žida, a istovremeno kritikovao ravnodušnost Balzaka prema događajima iz 1848. godine. Neangažovanje vrhunskih intelektualaca ne znači niti mora značiti gubljenje njihove stvaralačke snage.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Autonomiju intelektualnog djelanja, stvaralaštva, brani Lešek Kolakovski kada naglašava najvažniju funkciju intelektualaca da, kao zajedničko dobro, održavaju i prenose sva stečena dobra ljudske duhovne kulture. Kolakovski je upozorio na opasnost od uticaja vladajuće ideologije, posebno kada je suprotna njegovim interesima da bi se licemjerno pozivala da to baš čini u njegovom interesu. Karl Lipset, slično Kolakovskom iznosi stanovište da su intelektualci oni ljudi koji stvaraju, šire ili primjenjuju kulturu kao simbolički svijet čovjeka u kojem spada umjetnost, nauka i religija.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Kritička svijest jeste poželjno svojstvo inteligencije ali ne i njena безусловna karakteristika, dok stvaralačko ispoljavanje je ona *differentia specifica* koja inteligenciju izdvaja od ostalog svijeta. Istina, stvaralačko ispoljavanje može biti raznovrsno kako po oblicima tako i po intezitetu ispoljavanja.

Sociologija umjetnosti II

-Avangardni umjetnički pokret-

Ričard Džonson ističe da razni intelektualci, nastoje da dokažu da upravo njihovo stvaralaštvo najbolje animira i smiruje. Poznata je i praksa kritike radi kritike, gdje i sama kritička pozicija “stvaralaca“ manje proističe iz njihove istinske stvaralačke potrebe, a mnogo više iz (samo)promocije. Kritička svijest inteligencije ne smije biti pokriće za njene manje stvaralačke ostvarenosti, bez obzira na to kakva je i kolika ta kritička svijest.

Sociologija umjetnosti II

Konsultovana literatura:

Božović, R. R. (2009). *Život kulture*. Beograd: Filip Višnjić. (Poglavlje: str. 253-261).

Sartr, P. Ž. (1982). *Pledoaje za intelektualce*. Portreti, br. 7. Beograd: Nolit. (Poglavlje: str. 250-280)